

TRH VÍNA V USA A KALIFORNII

H. Chládková

Došlo: 27. června 2005

Abstract

CHLÁDKOVÁ, H.: *Wine market in the United States and in the California*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2005, LIII, No. 6, pp. 215–224

The paper describes wine market in the United States and in the California. The paper is focused on characteristic of winegrowing, wine-production, wine-consumption and wine export too. Export of California wine is growing and wine is exported to the EU for the first. We can expect to grow of interest of our consumers too. California wine will compete in high quality and low prices.

California is the fourth largest wine producer in the world after France, Italy and Spain. It accounted for \$ 643 million in wine exports in 2003 from \$ 537 million in 1998. Wine grapes were grown in 46 of California's 58 counties, covering 529000 acres in 2003. California produced 444 million gallons of wine in 1998 it is 90 percent of all U.S. wine production, making California the leading wine producing state in America. The California wine industry has an annual impact of \$ 45.4 billion on the state's economy. An important California employer, the wine industry provides 207550 full-time equivalent jobs in wineries, vineyards or other affiliated businesses throughout the state. There are at least 1294 bricks and mortar commercial wineries in California. But the wine consumption is very low in California.

Because California together with South Africa and another countries that so-called New World are important producers with growing export, is very necessary to analyse these markets because they are great competitors for Czech producers. These problems solved in another foreigner markets Černíková, Žufan (2004), Duda (2004), Hrabalová (2004), Kudová (2005), Lišková (2004), Tomšík, Chládková (2005).

The paper is a part of solution of the grant focused on analysis and formulation of further development of winegrowing and wine-production in the Czech Republic provided by the Ministry of Agriculture (No. QF 3276), and it is also a part of solution of the research plan of the Faculty of Business and Economics, MUAF in Brno (No. MSM 6215648904).

industry, winegrowing, wine production, exports, imports

Vstup do Evropské unie a odbourávání obchodních bariér ovlivňuje významným způsobem také tuzemský trh s vínem. Zrušením cel importovaná evropská vína zlevňují v konečné ceně asi o pětinu. Tlak dovozů, a to nejen dovozů z EU, sílí a zákazníci mají zájem vyzkoušet novinky. Vzhledem k tomu, že spotřebitelé mají lepší informace a větší rozhled, již v současné době kupují kromě tuzemských a evropských vín, také kvalitní vína např. z Kalifornie, Jihoafrické

republiky, z Chile nebo z Austrálie. Nárůst těchto prodejů na tuzemském trhu souvisí také s obecným trendem k větší spotřebě kvalitního vína. Zájem o kvalitnější vína, jejichž prodej v Česku vzrostl podle výrobců v uplynulých dvou letech o 15 až 20 %, potvrzují i majitelé vinoték. Domácí vinaře by tento trend neměl ohrozit, díky tomu, že jakost domácí produkce každoročně stoupá a navíc tvoří zhruba jen polovinu domácí spotřeby. Přesto by ale naši výrobci měli po-

čítat s velkým konkurenčním tlakem, a to nejen ze strany tradičních vinařských velmocí jako je Francie, Itálie a Španělsko, ale také ze zemí vinařského „Nového světa“.

Cílem tohoto příspěvku je upozornit tuzemské výrobce vína na změny konkurenčního prostředí a nastínit některé z hrozeb, jako je kvalita a cena vín, nejen vín evropských, ale velké skupiny zemí celého světa včetně zemí nepřesně nazývaných „Nový svět“.

MATERIÁL A METODY

Příspěvek je dílčí součástí výzkumného projektu řešeného pro NAZV v letech 2003–2007, č. UM 112/1 „Perspektivy vývoje a návrhy opatření politiky vinohradnictví a vinařství a rozvoje venkova v jihomoravském regionu“, řešeného na Ústavu managementu PEF MZLU v Brně. Zároveň je také součástí řešení výzkumného záměru PEF MZLU v Brně č. MSM 6215648904.

Vstupní informace nezbytné ke splnění cíle byly čerpány ze zdrojů Vinařského institutu USA. Podle dostupnosti byly jednotlivé údaje zjišťovány za posledních šest let.

Z časových řad byly stanoveny minimální, průměrné a maximální hodnoty sledovaných ukazatelů, které byly použity k odhadu možného vývoje výroby a spotřeby vína ve Spojených státech a především tendence ve vývozu vína.

Při zpracování byly použity metody analýzy a syntézy a metody vzájemné komparace v časových řadách.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Přestože má novodobé vinařství ve Spojených státech jen velmi krátkou historii, vždy zde byly velmi příhodné přírodní podmínky pro pěstování vína. Negativní vliv na rozvoj amerického vinařství měla pro-

hibice v roce 1920. Ačkoliv se vinice udržovaly v provozu kvůli produkci hroznového koncentrátu, který se používal k výrobě nealkoholické šťávy, odborné znalosti, které získávají vinaři při výrobě vína, upadaly. Zákaz prodeje a konzumace alkoholu trval 13 let a to stačilo k tomu, aby se základ amerického vinařství zhroutil. Dokonce ani dnes nejsou američtí vinaři bez problémů. Klesající prodej v devadesátých letech znamenal, že jejich kvalitní vína byla stále dražší na domácích i zahraničních trzích a navíc většinu kalifornských vinic zaplavil révokaz. Velkým nepřítelem je také nový způsob prohibice uvnitř Spojených států, který např. způsobil to, že na etiketách lahví vína se objevilo varování o škodlivosti alkoholu.

Z Kalifornie pochází 9 z 10 lahví amerického vína. Po dlouhou dobu se z Kalifornie vyváželo pouze obyčejné stolní víno. Zlom nastal v sedmdesátých letech, kdy při úzkostlivě střežené srovnávací degustaci v Paříži dvě kalifornská vína Chardonnay a Cabernet porazila všechna ostatní. Byla to vína Chateau Montelena Chardonnay 1973 a Stag's Leap Cabernet Sauvignon 1973. Tato dvě jména stála na počátku přílivu kalifornských vín do Evropy.

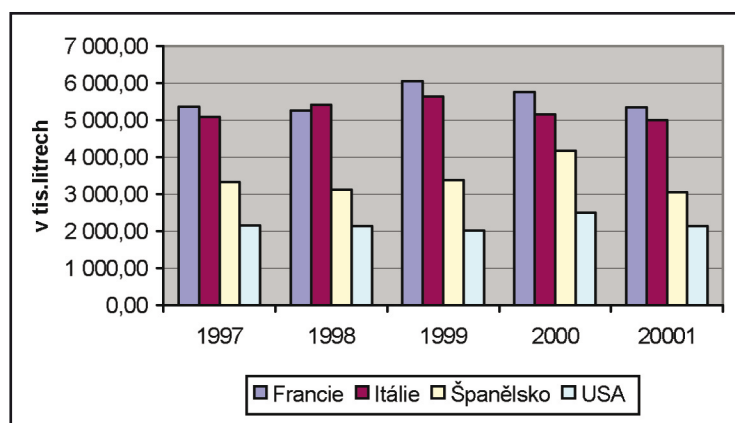
Podle údajů Ministerstva zemědělství USA činí roční příjem z vinařství v přepočtu 866 448 mil. Kč. Zaměstnává zhruba 207 tis. lidí v trvalém pracovním poměru. V USA vyrábí víno 1290 vinařských závodů a je evidováno 4 400 pěstitelů hroznů, kteří produkují asi 1 950 mil. litrů vína ročně. Od roku 1994 do roku 1999 narostl prodej o 12 %.

Kalifornie je čtvrtá největší země co se týče produkce vína (za Francií, Itálií a Španělskem). Hrozny se pěstují ve 45 z 58 kalifornských oblastí na ploše 228 647 ha. Obecně se dá říci, že Kalifornie produkuje téměř 90 % celkové produkce vína USA (viz Tab. I).

I: Vývoj produkce vína ve vybraných zemích světa v tis. litrech

Rok Země	1997	1998	1999	2000	20001	Průměr	Index 2001/1997
Francie	5 356,1	5 267,1	6 053,5	5 754,1	5 338,9	5 553,9	99,7
Itálie	5 089,4	5 418,8	5 645,4	5 162,0	5 009,3	5 325,0	98,4
Španělsko	3 321,8	3 117,5	3 372,3	4 169,2	3 050,0	3 406,2	91,8
USA	2 160,6	2 140,4	2 022,2	2 496,3	2 130,0	2 189,9	98,6
z toho Kalifornie	1 830,0	1 680,0	1 701,0	2 138,0	neuvedeno	1 837,3	2000/1997 116,8
Svět celkem	26 145,9	25 729,9	28 221,1	28 387,8	26 683,0	27 033,5	102,1

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

1: Vývoj produkce ve čtyřech největších vinařských velmocích

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA

V roce 1998 došlo v Kalifornii k poklesu produkce vína, ale v dalších sledovaných letech již produkce narůstá. Při srovnání let 1997 a 2000 došlo k nárůstu produkce o téměř 17 %. Zatímco v evropských vinařských velmocích dochází k poklesu produkce.

Tabulka II dokumentuje vývoj prodeje vína v USA v letech 1998 až 2003. Prodej vína má celkově vzestupnou tendenci. Každoročně roste prodej stolního i dezertního vína. Prodej šumivého vína je kolísavý. Celková hodnota prodeje vzrostla ve srovnání let 1998 a 2003 o 27 %.

II: Vývoj prodeje vína v USA v letech 1998 až 2003 v mil. litrů a mil. Kč

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Index 2003/1998
Prodej stolního vína	1 763,0	1 798,1	1 888,9	1 904,1	2 013,8	2 112,3	119,8
Prodej dezertního vína	117,3	117,3	121,1	128,7	140,1	155,2	132,3
Prodej šumivého vína	109,8	140,1	106,0	94,6	102,2	106,0	97,4
Prodej vína celkem	1 990,1	2 055,5	2 116,0	2 127,4	2 256,1	2 373,5	119,3
Celková hodnota prodeje	446 352	475 234	498 864	519 869	554 002	567 130	127,1

Zdroj: Ministerstvo obchodu USA a vlastní výpočty

Z tabulky III lze vysledovat změny preferencí spotřebitelů. V roce 2003 bylo v supermarketech USA prodáno téměř stejné množství červeného a bílého

vína. Ve srovnání s rokem 1991 došlo v roce 2003 k poklesu prodeje růžového vína o 14 % a k nárůstu prodeje bílého vína o 22,5 %.

III: Podíl prodávaných druhů stolních vín podle barvy v supermarketech USA (v %)

Barva	1991	1995	2003
Bílé	17,0	25,0	39,5
Červené	49,0	41,0	40,2
Růžové	34,0	34,0	20,3
Celkem	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Ministerstvo obchodu USA a vlastní výpočty

Jak dokumentuje tabulka IV, spotřeba stolního vína v USA se za sledované období zvýšila o 14 % a celková spotřeba o 13 %. Vzhledem k rostoucímu trendu

spotřeby v jednotlivých letech lze i do budoucna očekávat nárůst spotřeby vína.

IV: Spotřeba vína v USA v mil. litrů

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	Index 2002/98
Spotřeba stolního vína	1 764,0	1 824,6	1 885,1	1 904,1	2 013,8	114,2
Celková spotřeba vína	1 991,1	2 085,7	2 112,3	2 123,6	2 252,3	113,1

Zdroj: Ministerstvo obchodu USA a vlastní výpočty

Přestože spotřeba vína na osobu v USA roste, je ve srovnání s evropskými velmocemi produkujícími

víno velmi nízká (viz Tab. V).

V: Vývoj spotřeby vína v USA v letech 1997 až 2001 na osobu v litrech

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	Průměr	Index 2001/1997
Francie	59,84	61,23	59,67	58,15	57,17	59,21	95,5
Itálie	53,54	55,24	54,76	53,44	52,92	53,98	98,8
Španělsko	36,48	36,99	35,63	35,12	34,57	35,76	94,8
USA	7,33	7,54	8,58	8,55	8,77	8,15	119,6

Zdroj: Ministerstvo obchodu USA a vlastní výpočty

Podle odhadu kalifornského úřadu pro zemědělství a potravinářství bylo v Kalifornii v roce 2002 celkem 196 677 ha plodných vinic. Pokles celkových ploch

vinic v roce 2002 byl způsoben vykloučením vinic přestárých (viz Tab. VI).

VI: Plochy vinic v letech 2000–2002

Ukazatel	2000	2001	2002	2002/2000	2002/2001
Plocha celkem	229 861	230 670	225 005	97,9	97,5
Plodné vinice	185 346	194 249	196 677	106,1	101,2
Přestárle vinice	44 515	36 421	28 328	63,6	77,8

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

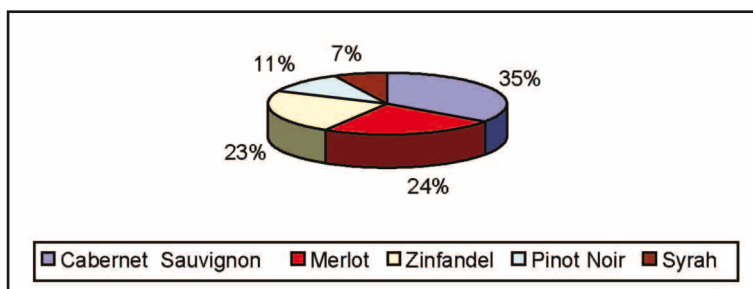
V současné době se na ploše 117 631 ha se pěstuje 33 odrůd modrých hroznů. Tabulka VII dokumentuje plochy nejvýznamnějších odrůd. Nejvýznamnější pěstovanou odrůdou modrých hroznů je Cabernet Sauvignon, jejíž plochy se za posledních deset let téměř ztrojnásobily. Ještě výraznější nárůst ploch za-

znamenal v současnosti velmi moderní odrůda Merlot. V roce 1992 činila její plocha 4 048 ha a v roce 2002 21 120 ha. Na pátém místě co do velikosti plochy se umístila odrůda Syrah, kdy v roce 2002 činila její plocha 6 496 ha (v roce 1992 jen 215 ha).

VII: Nejvýznamnější pěstované modré odrůdy

Plocha odrůdy	2002	2001	1992
Cabernet Sauvignon	30 753	29 931	13 998
Merlot	21 120	20 764	4 048
Zinfandel	20 388	20 112	13 816
Pinot Noir	9 663	9 326	3 747
Syrah	6 496	5 963	215

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

2: Podíl pěti nejvýznamnějších modrých odrůd pěstovaných v roce 2002

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

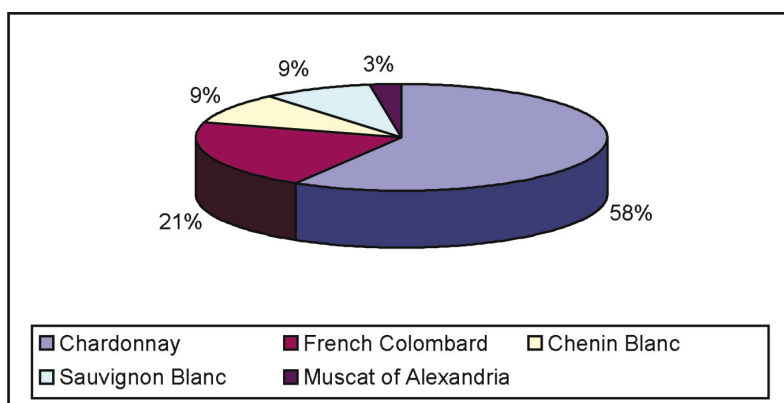
Na ploše 77 130 ha se dnes pěstuje 25 odrůd bílých hroznů. Nejvýznamnější pěstovanou odrůdou co do plochy je Chardonnay (39 960 ha), přestože došlo

oproti roku 2001 k poklesu plochy. Pokles plochy lze oproti roku 2001 zaznamenat u všech významných bílých odrůd, kromě odrůdy Sauvignon Blanc.

VIII: Nejvýznamnější pěstované bílé odrůdy

Plocha odrůdy	2002	2001	1992
Chardonnay	39 960	41 725	24 269
French Colombard	14 234	16 004	21 882
Chenin Blanc	6 393	7 293	11 839
Sauvignon Blanc	5 884	5 638	5 396
Muscat of Alexandria	1 781	2 050	-

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

3: Podíl pěti nejvýznamnějších bílých odrůd pěstovaných v roce 2002

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

Tabulka IX dokumentuje vývoj výnosů a cen vína. V roce 2003 bylo dosaženo nižších výnosů u modrých odrůd ve srovnání s rokem 2002. Co se týče cen,

lze říci, ceny červeného vína byly ve všech sledovaných letech vyšší než ceny vína bílého.

IX: Srovnání výnosů (t) a cen (Kč) vína v USA

Ukazatel	1993		2002		2003	
	výnosy (t)	cena (t.Kč ⁻¹)	výnosy (t)	cena (t.Kč ⁻¹)	výnosy (t)	cena (t.Kč ⁻¹)
Bílé víno	1 326 511	8 173	1 287 865	11 147	1 301 093	10 811
Červené víno	978 717	11 121	1 816 716	15 854	1 643 825	15 518
Výnosy celkem	2 306 228	9 440	3 104 581	13 889	2 944 918	13 553

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

Vývoz vína z USA

V roce 1986 činila hodnota vývozu vína z USA asi 35 mil. dolarů, zatímco v roce 2003 přesáhla hodnotu 643 mil. (přičemž 90 % vývozu pochází z produkce Kalifornie). Z Kalifornie se vyváží víno do 133 států

světa. Největším dovozcem kalifornských vín je Anglie. Následující tabulka dokumentuje vývoj vývozu vína v letech 2002 a 2003 v tis. litrech a mil. dolarů ve vybraných zemích.

X: Vývoz vína z USA v letech 2002 a 2003 v mil. dolarů a tis. litrů

Vývoz do vybraných zemí	Hodnota (v mil. dolarů)		Index 2003/2002	Množství (v tis. litrů)		Index 2003/2002
	2003	2002		2003	2002	
Anglie	212,877	188,895	13	119,043	95,446	25
Kanada	112,371	93,252	21	58,921	50,664	16
Japonsko	76,313	81,279	-6	47,277	32,363	46
Holandsko	74,759	53,201	41	33,711	26,388	28
Německo	19,472	11,818	65	19,492	8,634	126
Francie	14,453	13,326	8	10,332	5,943	74
Švýcarsko	14,380	7,199	100	7,774	3,914	99
Belgie	13,988	18,791	-26	8,343	10,884	-23
Irsko	12,960	10,153	28	7,781	5,380	45
Dánsko	10,370	5,710	82	6,341	3,993	61
Norsko	2,432	1,662	46	1,511	833,000	81
Itálie	1,337	713,000	88	810	464,000	53
Polsko	267,000	231,000	16	129	77,000	68
Vývoz celkem	643,324	549,081	17	363,147	282,132	29

Zdroj: Ministerstvo obchodu USA a vlastní výpočty

Velký nárůst dovozu kalifornských vín zaznamenal např. japonský trh, kdy se v roce 2003 dovezlo o 46 % více vína. Přičemž se sem vyváželo víno za velice nízké ceny, neboť co se týče hodnoty vývozu v tis. dolarech, pak v roce 2003 poklesla o 6 %. Ke značnému zvýšení dovozu došlo také v Německu (o 126 %, přičemž hodnota vývozu se zvýšila pouze

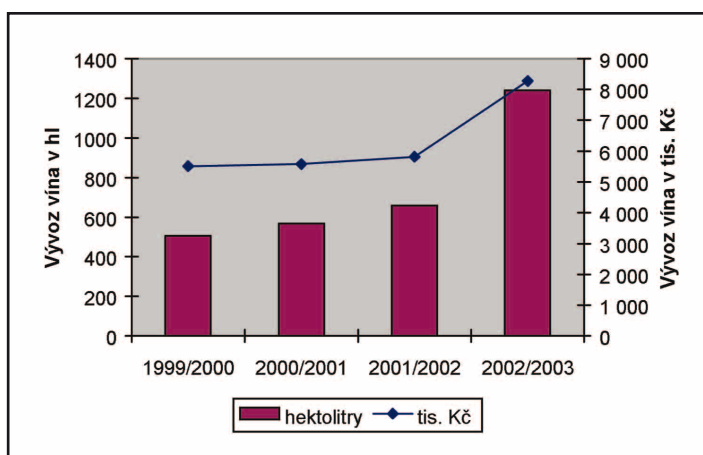
o 65 %). Dá se říci, že tato tendence platí obecně, neboť celkový vývoz kalifornských vín v tis. litrech se ve sledovaných letech zvýšil o 29 % a hodnota vývozu o 17 %.

Vzájemný obchod s vínem mezi USA a ČR v marketingových letech 1999 až 2003 uvádí tab. XI a XII.

XI: Vývoz vína z USA do ČR v hektolitrech v marketingových letech 1999 až 2003

	1999/2000	v tis.Kč	2000/2001	v tis.Kč	2001/2002	v tis.Kč	2002/2003	v tis.Kč
USA								
Vývoz do ČR	505,97	5 509	567,81	5 579	659,999	5 818	1 238,95	8 274
z toho: šumivé	2,60	104	0	0	0,010	4	0	0
B stolní lah.	174,53	1 548	191,93	1 845	197,780	1 733	341,87	2 405
Č stolní lah.	193,93	1 996	214,03	2 310	302,970	2 765	392,38	3 654
B jakostní lah.	41,73	518	62,15	527	41,930	231	45,65	232
Č jakostní lah.	91,16	1 339	99,43	890	117,110	1 076	220,73	1 337
O stolní lah.	0	0	0	0	0,180	7	0,16	8
O jakostní lah.	0	0	0	0	0	0	0	0
B stolní sudové	0	0	0,27	7	0	0	0,27	8
B jakostní sud.	0,42	1	0	0	0	0	0	0
Č stolní sudové	0	0	0	0	0	0	0,27	9
Č jakostní sud.	1,60	3	0	0	0,010	2	237,62	621
O stolní sudové	0	0	0	0	0	0	0	0
O jakostní sud.	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výpočty, Č=červené víno, B=bílé víno, O=ostatní víno

4: Nárůst vývozu vína z USA do ČR

Zdroj: Ministerstvo zemědělství USA a vlastní výpočty

Tabulka XI dokumentuje nárůst vývozu vína z USA do ČR v marketingových letech 1999 až 2003. Pokud srovnáme roky 1999 a 2003, pak vývoz do ČR vzrostl téměř 2,5x. Tento vývoj dokumentuje také obr. 4. Na

nárůstu vývozu se podílel významně především nárůst vývozu lahvéového vína, a to bílého a červeného stolního a červeného jakostního.

XII: Vývoz vína z ČR do USA v hektolitrech v marketingových letech 1999 až 2003

	1999/2000	v tis.Kč	2000/2001	v tis.Kč	2001/2002	v tis.Kč	2002/2003	v tis.Kč
Vývoz z ČR do USA	15,01	110	143,24	1 518	12,98	106	23,81	340
z toho: šumivé	0,16	4	0	0	0,18	2	0,54	4
B stolní lah.	5,43	43	43,37	530	6,71	56	11,53	187
Č stolní lah.	9,42	63	85,47	891	6,09	48	11,02	130
Č jakostní lah.	0	0	0	0	0	0	0,54	9
O stolní lah.	0	0	0	0	0	0	0,18	10
B jakostní sud.	0	0	6,30	42	0	0	0	0
Č jakostní sud.	0	0	8,10	55	0	0	0	0

Zdroj: vlastní výpočty, Č = červené víno, B = bílé víno, O = ostatní víno

Nejvíce vína bylo z ČR do USA vyvezeno v marketingovém roce 2000/2001, a to 143,24 hl. Jednalo se především o lahvéové víno stolní červené i bílé. Pro-

tože ve srovnání s dovozem vína z USA byl náš vývoz do USA velmi nízký, je bilance u komodity víno ve všech sledovaných letech záporná (viz Tab. XIII).

XIII: Bilance u komodity víno v tis.Kč

	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
Šumivé víno	-100	0	-2	4
Lahvéové víno	-5 264	-4 150	-5 709	-7 300
Sudové víno	-5	90	-2	-638
Celkem	-5 369	-4 060	-5 713	-7 934

Zdroj: vlastní výpočty

SOUHRN

Příspěvek charakterizuje trh vína v USA a Kalifornii. Zkoumá velikost ploch a odrůdovou skladbu pěstovaných vín. Dále se zabývá velikostí produkce, spotřebou a především exportem vína. Export vína z Kalifornie zaznamenává v posledních letech výrazně rostoucí tendenci především v zemích Evropské unie a dá se proto očekávat zvýšený zájem o kalifornská vína i v naší republice. Tato vína budou konkurovat tuzemským vínům hlavně díky vysoké kvalitě a přijatelným cenám.

Kalifornie je čtvrtá největší země co se týče produkce vína (za Francií, Itálií a Španělskem). Hrozny se pěstují ve 45 z 58 kalifornských oblastí na ploše 228 647 ha. Obecně se dá říci, že Kalifornie produkuje téměř 90 % celkové produkce vína USA.

Podle údajů Ministerstva zemědělství USA roční příjem z vinařství v přepočtu 866 448 mil. Kč. Zaměstnává cca 145 tis. lidí v trvalém pracovním poměru. V USA vyrábí víno cca 1294 vinařských závodů a je evidováno 4 400 pěstitelů hroznů, kteří produkují asi 1 950 mil. litrů vína ročně. Od roku 1994 do roku 1999 narostl prodej o 12 %. Přesto, že je Kalifornie velmi významným producentem vína, navíc s významným s růstem produkce, je spotřeba vína v Kalifornii i v USA ve srovnání s ostatními vinařskými zeměmi velmi nízká.

Protože Kalifornie spolu Jihoafrickou republikou a ostatními zeměmi „Nového světa“ patří mezi významné producenty vína s velkým vývozem do zemí EU i ČR, je třeba se analýzou těchto trhů zabývat, neboť představují významnou konkurenci také pro naše vinohradníky a vinaře. Analýzou dalších zahraničních trhů s vínem se ve svých příspěvcích zabývali Černíková, Žufan (2004), Duda (2004), Hrabalová (2004), Kudová (2005), Lišková (2004), Tomšík, Chládková (2005).

odvětví, vinohradnictví, vinařství, vývoz, dovoz

Příspěvek je součástí řešení grantu zaměřeného na analýzu a vytvoření koncepce dalšího rozvoje odvětví vinohradnictví a vinařství v ČR poskytnutého NAZV (č. QF 3276) a je také součástí řešení výzkumného záměru PEF MZLU v Brně (č. MSM 6215648904).

LITERATURA

- ČERNÍKOVÁ, R.: Analýza trhu vína v ČR a Rakousku. In *Medzinárodné vedecké dni 2004*. Nitra: SPU Nitra, 2004, s. 190–195. ISBN 80-8069-356-0 (CD)
- ČERNÍKOVÁ, R., ŽUFAN, P.: Analýza odvětví vinařství v České republice a Německu. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, LII, 6. Brno: MZLU v Brně, 2004, s. 19–25. ISSN 1211-8516
- DUDA, J.: Vinohradnictví a vinařství Slovenské republiky. In *Odvětvové strategie a politiky*. Brno: MZLU v Brně, 2004, s. 5–11. ISBN 80-7157-835-5
- HRABALOVÁ, A.: Analýza odvětví vinohradnictví a vinařství ve Španělsku. In *Odvětvové strategie a politiky*. Brno: MZLU v Brně, 2004, s. 19–26. ISBN 807157-835-5
- CHLÁDKOVÁ, H.: Trh vína v Jihoafrické republice In: *Firma a konkurenční prostředí*. Brno: PEF MZLU v Brně, 2005. * v tisku
- KUDOVÁ, D.: Charakteristika odvětví vinohradnictví a vinařství Austrálie In: *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, Brno: MZLU v Brně, 2005. * v tisku
- LIŠKOVÁ, S.: Analýza produkce a spotřeby vína v Rumunsku. In *MendelNET 2004*. Brno: PEF MZLU v Brně, 2004. * v tisku
- TOMŠÍK, P., CHLÁDKOVÁ, H.: Komparace partiálních analýz vinohradnictví a vinařství ČR, EU a Jihoafrické republiky In: *Agricultural economics, Prague: Czech academy of agricultural sciences*, 2005, * v tisku
- URL <<http://www.cs.mfcr.cz/>> [cit. 2004]
- URL <<http://www.wineinstitute.org/>> [cit. 2004]
- URL <<http://www.mendelu.cz/>> [cit. 2005]

Adresa

Ing. Helena Chládková, Ústav managementu, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika

